

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ПРОТОКОЛ СЛУХАНЬ У КОМІТЕТІ № 5

22 квітня 2021

м. Київ
(відеоконференція)

ГОЛОВУЄ: заступник Голови Комітету Криворучкіна О.В.

ПРИСУТНІ члени Комітету: Бондаренко О.В., Маріковський О.В., Фельдман О.Б., Лабунська А.В., Задорожний А.В., Кривошеєв І.С., Бакунець П.А., Нестеренко К.О.

ВІДСУТНІ члени Комітету: Василенко Л.В., Івахів С.П., Матусевич О.Б., Овчинникова Ю.Ю., Прощук Е.П., Шахов С.В., Якименко П.В., Яценко А.В.

ПРИСУТНІ працівники секретаріату Комітету: Борисюк М.М., Бережний Є.О., Хоренжя І.В., Зюзь О.С.

помічники-консультанти народних депутатів України – членів Комітету: Бондаренка О.В. – Петрова А.Ф.; Фельдмана О.Б. – Лойко Л.І.; Маріковського О.В. – Зарудна А.С.; Якименка П.В. – Волкова О.М., Роскопіна Ю.О.; Прощука Е.П. – Турик М.В.; Лабунської А.В. – Іванов С.Б.; Овчинникової Ю.Ю. – Богдан Н.І.; Кривошеєва І.С. – Кучерява З.І.; Криворучкіної О.В. – Козачок О.М.

ПРИЄДНАЛИСЯ ДО ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ:

Репіна Елла Анатоліївна - народний депутат України, голова підкомітету з питань функціонування небанківських фінансових установ та страхової

діяльності Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики;

Демченко Сергій Олексійович - народний депутат України, член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики;

Захарченко Володимир Васильович - народний депутат України, член Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності;

Корявченков Юрій Валерійович - народний депутат України, голова підкомітету з питань автомобільних доріг та дорожнього господарства Комітету Верховної Ради України з питань транспорту та інфраструктури;

Колісник Анна Сергіївна - народний депутат України, член Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики;

Кінзбурська Вікторія Олександрівна - народний депутат України, член Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики;

Кабаченко Володимир Вікторович - народний депутат України, секретар Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики;

Каптелов Роман Володимирович – народний депутат України, член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету;

Аллахвердієва Ірина Валеріївна - народний депутат України, голова підкомітету з питань тарифного та нетарифного регулювання Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики;

Швець Сергій Федорович – народний депутат України, секретар Комітету, голова підкомітету з питань захисту прав та свобод журналістів і працівників засобів масової інформації Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова;

Юнаков Іван Сергійович – народний депутат України, голова підкомітету з питань технічного регулювання і ціноутворення у будівництві, виробництва будівельних матеріалів та енергоефективності у будівельній галузі Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування;

Кужель Олександра Володимирівна – народний депутат України Верховної Ради України VIII скликання;

Ілленко Андрій Юрійович - народний депутат України Верховної Ради України VII та VIII скликань;

Шумейко Сергій Григорович – головний консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики;

Штець Вікторія Сергіївна – експерт Програми USAID РАДА для роботи з Комітетом Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування;

Гетьман Євгеній Сергійович - помічник-консультант народного депутата України;

Шойко Максим Леонідович – керівник служби з питань економічної безпеки Апарату Ради національної безпеки і оборони України;

Медведенко Інеса Вікторівна – державний експерт управління з питань екологічної та енергетичної безпеки служби з питань економічної безпеки Апарату Ради національної безпеки і оборони України;

Шахматенко Роман Сергійович – заступник Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України;

Мальований Андрій Миколайович – Голова Державної екологічної інспекції України;

Заруба Дмитро Васильович – перший заступник Голови Державної екологічної інспекції України;

Канцурак Віктор Васильович - заступник Голови Державної екологічної інспекції України;

Гриб Віталій Вячеславович – начальник Відділу правового забезпечення Державної екологічної інспекції України;

Лук'янюк Ліна Володимирівна - головний спеціаліст відділу організаційно-аналітичної діяльності Управління організаційної діяльності – державний інспектор України з охорони навколишнього природного середовища Державної екологічної інспекції України;

Сергій Волков - начальник Державної інспекції Столичного округу;

Опімах Роман Євгенович – Голова Державної служби геології та надр України;

Сарамага Роман Костянтинівич – заступник Голови Державної геологічної служби України;

Губа Сергій Михайлович – директор Департаменту правового забезпечення Державної служби геології та надр України;

Зарітовська Наталія Вікторівна – заступник начальника управління – начальник відділу гідрогеології та екогеології Державної служби геології та надр України;

Пляцко Андрій Валерійович – перший заступник Голови Державного агентства України з управління зоною відчуження;

Пунь Віталій Теодорович – перший заступник Голови Державного агентства лісових ресурсів України;

Віговський Ігор Євгенович – заступник начальника відділу охорони і захисту лісів Державного агентства лісових ресурсів України;

Каленіченко Володимир Вікторович – завідувач сектору технічної політики Державного агентства лісових ресурсів України;

Черненко Олексій Олександрович – заступник начальника Управління охорони водних біоресурсів та оперативного реагування – начальник відділу Державного агентства рибного господарства України;

Буханець Руслан Іванович – заступник директора Департаменту – начальник управління пожежної безпеки Департаменту запобігання надзвичайним ситуаціям Державної служби України з надзвичайних ситуацій;

Бурлака Юрій Валерійович – заступник директора Українського гідрометеорологічного центру;

Кропивницький Роман Віталійович – директор Директорату цінової політики та розвитку реального сектору економіки Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України;

Тарасенко Олександр Володимирович – керівник експертної групи європейської та євроатлантичної інтеграції Директорату стратегічного планування та європейської інтеграції Міністерства енергетики України;

Кириченко Валентин Володимирович – державний експерт експертної групи з питань сталого розвитку Директорату стратегічного планування та європейської інтеграції Міністерства енергетики України;

Слишова Тетяна Анатоліївна – керівник експертної групи з питань смарт-спеціалізації та ресурсоефективності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України;

Хомич Олена Сергіївна – державний експерт експертної групи з питань смарт-спеціалізації та ресурсоефективності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України;

Фещенко Артем Валерійович – заступник Голови Державного агентства інфраструктурних проєктів України;

Щербак Олег Олексійович – депутат Криворізької міської ради, голова постійної комісії з екології та природних ресурсів Криворізької міської ради;

Навроцька Олександра Ігорівна - менеджер з питань стратегічного розвитку (Сталий розвиток) Американської торгівельної палати;

Крушановський Юрій - заступник генерального директора телеканалу «Центральний»;

Сущенко Олександр Миколайович - керівник напрямку «Енергетика та довкілля» ПРООН в Україні;

Яшкіна Вікторія Сергіївна - національна координаторка проєкту ЄС/ПРООН EU4Climate;

Трипольська Галина Сергіївна - національна консультантка ПРООН;

Сютікова Ольга Вячеславівна - національна консультантка ПРООН;

Тинкевич Алла – представник ПРООН;

Філонюк Олександр Феодосійович – президент Ліги страхових організацій України;

Навальківська Романа Юріївна – віце-президент Ліги страхових організацій України;

Ястреб Денис Анатолійович - генеральний директор Національної асоціації страховиків України;

Черняхівський В'ячеслав Валерійович - генеральний директор Асоціації «Страховий бізнес»;

Штафінський Андрій Михайлович - голова наглядової ради СК «Український страховий стандарт»;

Мороз Андрій Олександрович - радник голови наглядової ради страхової компанії «Український страховий стандарт»;

Овдій Дмитро Петрович - заступник голови правління ПАТ СК «Енергорезерв»;

Мормуль Дмитро Дмитрович - голова Асоціації «Експерти з оцінки впливу на довкілля»;

Жила Павло Броніславович - радник голови Всеукраїнського об'єднання організацій роботодавців підприємств металургійного комплексу України «Федерація металургів України»;

Варнавський Владислав - начальник управління навколишнього середовища групи компаній «Метінвест»;

Супрун Сергій Вікторович - представник Національної асоціації добувної промисловості України;

Бойко Ольга Олександрівна - координатор Комітету промислової екології та сталого розвитку Європейської Бізнес Асоціації;

Куфтирєв Павло Вячеславович - голова Комітету з екологічного права та енергетики Асоціації адвокатів України, керуючий партнер «ЮК «Gresco», адвокат 2020 року у номінації «Екологічне право», к.ю.н.;

Петкович Гордана - юридичний експерт KE2, проект ЕС APENA 2;

Велінова Еліна - керівник групи KE1, проект ЕС APENA 2;

Коржунова Наталія - керівник групи KE3, проект ЕС APENA 2;

Хвесик Михайло Артемович – директор ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», академік НААН України, д.е.н., професор;

Гризоглазов Денис Валерійович - директор Інституту післядипломної освіти ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», к.е.н., доцент;

Шоха Тетяна П. - автор дисертації на тему: «Правове регулювання екологічного страхування в Україні», (захищена у 2013 році), викладач КНУ імені Тараса Шевченка;

Єршова Вікторія Сергіївна - доцент Київського національного економічного університету;

Берзіна Світлана Валеріївна – голова Громадської ради при Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України, президент ВГО «Жива планета»;

Лампіка Тетяна Вікторівна – член Громадської ради при Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України;

Бондаренко Анастасія Володимирівна - Policy and legal expert UNDP; Правовий аналітик БФ «Право на захист»;

Волковський Євген Ігорович - заступник голови ГО «Центр дослідження суспільної вартості»;

Матус Світлана Антонівна - старший радник з питань екологічної політики Всесвітнього фонду природи (WWF) Україна;

Кренбок Артем Валерійович - менеджер проекту «Зменшення ризиків катастроф та вразливості населення на Сході України», БФ «Право на захист»;

Будіянська Катерина Віталіївна - фахівець з питань взаємодії з органами влади, БФ «Право на захист»;

Циганок Людмила Василівна– президент ГО «Професійна асоціація екологів України»;

Антипов Владислав – генеральний директор ТОВ «Центр екології та розвитку нових технологій», представник ГО «Професійна асоціація екологів України»;

Кравченко Олена Валеріївна - виконавчий директор МБО «Екологія – Право – Людина»;

Француз Олексій Володимирович - голова правління ГО «Всеукраїнська організація «Зелений Фонд. Подолання гуманітарних та екологічних катастроф».

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

<i>Питання до розгляду</i>	
1.	<p>Розвиток законодавчих засад екологічного страхування в Україні.</p> <p style="text-align: right;"><i>Допов: заступник Голови Комітету Криворучкіна Олена Володимирівна Хоренжася Ірина Віталіївна</i></p>

ВИСТУПИЛИ:

Бондаренко О.В., Криворучкіна О.В., Медведенко І.В., Шахматенко Р.С., Куфтирєв П.В., Волковський Є.І., Кренбок А.В., Черняхівський В.В., Берзіна С.В., Мороз А.О., Мормуль Д.Д., Ястреб Д.А., Рєпіна Е.А.

На слуханнях у Комітеті обговорювалося питання щодо запровадження на законодавчому рівні механізмів та засад екологічного страхування в Україні.

Відкриваючи слухання у Комітеті, Бондаренко О.В. зазначив, що Конституція України та Закон України «Про охорону навколишнього середовища» гарантують населенню України безпечне навколишнє природне середовище та відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище. Зауважив, що, на думку Комітету, запровадження на законодавчому рівні механізмів та засад екологічного страхування в Україні це внесення змін не лише до природоохоронного законодавства, а й до низки інших законів України. Це необхідно для комплексного врегулювання відповідних суспільних відносин. Наголосив, що наразі порушене питання «гостро стоїть» як перед Комітетом, так і перед Кабінетом Міністрів України та Офісом Президента України.

У березні 2021 року Указом Президента України № 111/2021 введено в дію Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації», яким серед першочергових заходів передбачено розроблення законопроекту про екологічне страхування. Бондаренко О.В. зазначив, що положення майбутнього законопроекту обговорюються на засіданнях робочої групи Комітету «Про запобігання і відшкодування екологічної шкоди» під головуванням народного депутата України, заступника Голови Комітету Криворучкіної О.В.

Голова Комітету Бондаренко О.В. передав головування на слуханнях у Комітеті заступнику Голови Комітету Криворучкіній О.В.

У своєму виступі Криворучкіна О.В. зазначила, що в країні щороку зростає кількість техногенних аварій через зношене обладнання промислових підприємств, а менеджмент промислових компаній зазвичай ставить фінансову вигоду вище екологічної свідомості та, як наслідок, екологічної безпеки. Зазначила, що екологічне страхування може бути одним із важелів запобігання і відшкодування екологічної шкоди. Екологічне страхування може бути добровільним або обов'язковим, яке варто запровадити для найбільших підприємств-забруднювачів довкілля, зокрема, металургійної, хімічної та енергетичної промисловості. В Україні є близько 40 видів обов'язкового страхування, але, на жаль, екологічного серед них немає. Запитала чи об'єктивно бізнес оцінює власні фінансові можливості щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та компенсації за них. Поінформувала, що використовуючи страхові важелі Франція, яка мала високий рівень забруднення через діяльність своїх енергетичних підприємств, змогла у 2020 році посісти п'яте місце у світовому рейтингу екологічно чистих країн. Навела, для прикладу, аварію на плавучій платформі у 2010 році, коли в Мексиканську затоку вилилося 800 млн літрів нафти. Сума збитків становила 54 млрд доларів США і саме страхові компанії виплатили більшу частину компенсацій за позовами постраждалих осіб. Зазначила, що в Україні варто запровадити страхове відшкодування не лише збитків довкіллю, а й життю та майну осіб які постраждали від екологічної шкоди, що успішно практикується в Казахстані. Зазначила, що страховими методами можна не лише відшкодувати екологічну шкоду, а й стимулювати підприємства до запобігання аварійним ситуаціям, зокрема, застосувати нижчий страховий тариф для підприємств, які працюють безаварійно.

Медведенко І.В. зазначила, що екологічне страхування не лише дозволить забезпечити реальну компенсацію екологічних збитків, але й «зняти» виплати за екологічні порушення з державних та місцевих бюджетів.

Шахматенко Р.С. наголосив на необхідності запровадження обов'язкового екологічного страхування для найбільших підприємств-забруднювачів. Запропонував до розгляду дві моделі екологічного страхування. За першою моделлю частина страхового платежу (близько 40 %) надходить до резерву. У разі відсутності страхових випадків, ці кошти повертатимуться підприємству або ж підприємство сплачуватиме на 40 % менші страхові внески в майбутньому. За другою моделлю підприємства повинні будуть сплачувати середній розмір шкоди, яку вони можуть завдати довкіллю, як своєрідний депозит. У разі настання страхових випадків ці кошти підприємству не повертатимуться. Зазначив, що у Міндовкіллі більше підтримують першу модель.

Куфтирєв П.В. зазначив, що Комітетом здійснюється дуже важлива робота щодо питання екологічного страхування. Зауважив, що в юридичному аспекті екологічне страхування - це абсолютна екологічна відповідальність, яка повинна розширюватись в межах принципу «забруднювач платить», як це запроваджено

в країнах ЄС та США, а на сьогодні імплементується у східних країнах колишнього СНД. Відшкодування шкоди - це цивільна, адміністративна, кримінальна і суто екологічна відповідальність. Зауважив, що для запровадження екологічного страхування необхідна комплексна реформа екологічного законодавства, впровадження ризикорієнтованого моніторингу довкілля та впровадження принципу «забруднювач платить». Відповідно якщо змінами до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» не розширити екологічну відповідальність, то ми не зможемо зацікавити бізнес здійснювати екологічне страхування. Запропонував для визначення суб'єктів екологічного страхування використати положення Оргузької Конвенції та Київського протоколу до неї.

Волковський Є.І. зазначив, що екологічне страхування поширене в країнах ЄС, де лідерами в цьому питанні є Німеччина та Австрія. Проте через добровільний характер екологічного страхування, у ряді країн ЄС такий вид страхування не набув поширення, зокрема, в Латвії та Болгарії. Зазначив, що підтримує ідею щодо запровадження обов'язкової форми страхування відповідальності за прикладом моделі США, де більш жорсткі вимоги, у порівнянні з ЄС, і відповідно обсяг страхових послуг вищий.

Кренбок А.В. зазначив, що передусім треба створити дієву систему моніторингу ризиків шкоди довкіллю від підприємств. Запропонував створити єдиний координаційний центр моніторингу еколого-техногенних ризиків, поєднавши екологічний моніторинг довкілля Міндовкілля та моніторинг ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Зазначив, що для моніторингу потрібне сертифіковане програмне забезпечення, єдина методологія, а також єдиний орган, який адмініструватиме цю систему.

Черняхівський В.В. зазначив, що не підтримує ідею моделі екологічного страхування, яка передбачає повернення страхових коштів. На його думку, всі схеми повернення коштів від держави створюють корупційні ризики, тому краще зменшувати страхові платежі підприємствам, на яких відбувається мало аварій. Потрібно шукати дієві механізми покарання підприємств, які свідомо забруднюють довкілля, зокрема, шляхом збільшення страхових внесків. Зазначив, що органи державної влади та страховики повинні відстежувати аби недобросовісні підприємства не розривали дочасно екологічні страхові угоди.

Берзіна С.В. поінформувала про особливості та відмінності застосування різних видів екологічного страхування. Зазначила, що під стимулюванням розвитку екологічного страхування важливо розуміти який саме страховий випадок може бути запровадженим у кожному конкретному випадку. Від цього залежить який саме застосовуватиметься вид екологічного стимулювання. Необхідне чітке розуміння чи це відшкодування шкоди, заподіяної третім особам (населенню прилеглих територій) внаслідок шкоди заподіяної довкіллю, чи це відшкодування шкоди заподіяної об'єктам довкілля. Щодо екологічного страхування збитків нанесених довкіллю поточним забрудненням, зазначила, що це питання врегульоване екологічним оподаткуванням. Якщо мова йде про екологічні катастрофи, а саме про екологічні ризики, то для таких випадків

мають бути розроблені інструменти для запобігання цим екологічним ризикам. Зокрема, це стимулювання впровадження ризикорієнтованих систем менеджменту, в тому числі управлінських, які базуються на стандартах ISO 14001. Зазначила, що застосування добровільного екологічного страхування підприємствами як додаткового стимулюючого інструменту, то це питання стимулювання шляхом диференціації ставки екологічного податку. Така практика є загальнопоширеною у всьому світі, зокрема, в Європі. Коли підприємству надається понижена ставка екологічного оподаткування у разі якщо підприємство має добровільне екологічне страхування. Також це питання участі держави в певних інвестиційних проектах, або питання публічних закупівель. Про особливості застосування комплексного екологічного страхування зазначила, що це стосується, зокрема, випадку негативної присутності, у разі здійснення господарської діяльності яка відповідає вимогам нормативів та законодавства. Наприклад, викопали котлован, порушився гідрологічний режим, відійшли ґрунтові води. Все в межах регламенту, але таке сталося.

Мороз А.О. зазначив, що в екологічному страхуванні мають бути єдині вимоги для всіх його учасників. Має бути відповідний закон, який передбачатиме зокрема, форму договору, у тому числі як страхування, так і співстрахування. Обов'язково повинно існувати екологічне співстрахування, оскільки воно усуне нездорову конкуренцію, яка існує між страховими компаніями. Зокрема, забезпечить фінансування незастрахованих страхових випадків, як це робиться на ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Зазначив, що основна задача страхування - запобігти. Це можна зробити шляхом об'єднання страхового ринку.

Мормуль Д.Д. поінформував, що наразі екологічне страхування передбачене Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища». Законом України «Про екологічний аудит» визначено перелік підприємств, які підлягають екологічному аудиту та екологічному страхуванню. Зазначив, що на сьогодні цей перелік втратив актуальність із прийняттям Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», осучаснений перелік якого треба брати для екологічного страхування. Запропонував розглянути питання про комплексний підхід до екологічного страхування, а саме про створення запобіжного механізму забруднення навколишнього природного середовища на етапі здійснення на підприємстві моніторингу довкілля, після проведеної оцінки впливу на довкілля, як це передбачено Законом України «Про оцінку впливу на довкілля». Висловив думку, що Міндовкілля не може регулювати страховий ринок, але має розробити механізм та критерії екологічного страхування.

Ястреб Д.А. зазначив, що страхування це бізнес, який заробляє гроші, тому потрібно розглядати екологічне страхування в розрізі правил ринку. Страховики страхують цивільно-правову відповідальність, тому у страхуванні не може бути адміністративної або будь-якої іншої відповідальності. В Україні вже є чимало обов'язкових видів страхування, але вони не працюють і, по суті, є «квазіподатками». Висловив думку, що у обов'язкових видів страхування

майбутнього немає. Відповідно, екологічне страхування має бути сформованим не державою чи страховиками, а ринком та розумінням підприємств про те, що їм треба страхуватись і захищати свої інтереси. Зазначив, що на його переконання, якщо підприємства розуміють, що можуть отримати збитки за свою діяльність, то вони мають розуміти, що можуть покладатися на страхове відшкодування цих збитків. Страховики не контролюють, так як це робить держава. Страховики вивчають ризики виникнення страхового випадку, які притаманні тільки страхуванню. І це не ті ризики, які контролює держава. Тому, можливо «екологічне страхування» це не той термін. Можливо треба говорити про механізми «екологічного захисту», а страхування це один із елементів такого «захисту».

Бондаренко О.В. погодився з думкою страховиків про важливість правил ринку та наголосив, що ринок повинен сам себе відрегулювати, а ми повинні створити підстави для зменшення шкоди і відшкодування шкоди завданої довкіллю, громадянам, державі. Наголосив, що при опрацюванні законопроекту про екологічне страхування потрібно проаналізувати всі закони, які діють у галузі охорони навколишнього природного середовища, і створити в цих законах підстави для відшкодування шкоди. Звісно ми повинні внести наскрізні зміни до законодавства. Відповідно екологічне страхування повинно бути похідним як однин із інструментів для врегулювання цієї проблематики. Запропонував представникам Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики провести робочу зустріч та поспілкуватися з порушеного питання. Подякував організаторам та учасникам слухань.

Репіна Е.А. підтримала пропозицію Бондаренка О.В. обговорити питання розвитку законодавчих засад екологічного страхування в Україні на рівні Комітету з питань екологічної політики та природокористування та Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики.

Криворучкіна О.В. подякувала всім учасникам за спільну роботу, висловила сподівання, що обговорення питання може дати практичний результат. Запропонувала учасникам до 15.05.2021 року надати пропозиції за результатами обговореного.

За результатами проведення слухань у Комітеті планується підготовка та ухвалення відповідних рекомендацій.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО

Секретар Комітету

О. ФЕЛЬДМАН